

לב שבור הוא לב שלם

מטרות הפעילות:

1. חשיפה להיסטוריה, המסורת והמנהגים של תשעה באב.
2. בחינת הקשר המתקיים בין האבל על החורבן ובין היכולת לבנות מחדש.
3. עיסוק בשאלת הרלוונטיות של תשעה באב כיום בממד האישי, הקהילתי והלאומי.

פתיחה (15 דק')

- **סבב/ פופקורן - כיצד אתם מבינים את אמירתו של רבי מנחם מנדל מקוצק כי "אין שלם מלב שבור"?**
הזמינו את המשתתפים להסביר את כוונתם גם באמצעות דוגמאות מחייהם האישיים – היכן השבור הוא למעשה השלם? האם אתם מסכימים/מתנגדים? מדוע?
- **הצגת נושא הפעילות - לוח השנה העברי ממצב את נושא הזיכרון כאלמנט מרכזי ומזמין אותו לזכור בצורה אקטיבית גם את המקומות הכואבים בהיסטוריה הקולקטיבית שלנו כעם. תשעה באב הוא יום אבל לאומי בו כואבים את האסונות השונים שאירעו לעם היהודי במרוצת הדורות בדגש על חורבן בית המקדש. המועד הזה מביא שאלות רבות, והיום ננסה לבחון יחד את הקשר בין הכאב וההרס לבין היצירה המחודשת ולאור דיון זה נעסוק בשאלת הרלוונטיות של מועד זה כיום, בחיינו האישיים, הקהילתיים והלאומיים.**
- **צפייה בסרטון קצר אודות תשעה באב - הנחיות למהלך הצפייה – הזמינו את המשתתפים לכתוב לעצמם תוך כדי הצפייה אילו משפטים תפסו את תשומת ליבם.**
< לצפייה בסרטון סירקו את הקוד, או הקישו על ה-[לינק](#).

מהלך מרכזי (35 דק')

< עבודה בקבוצות קטנות – חברותות

- פזרו את הציטוטים והטקסטים שלפניכם על הרצפה
- חלקו את המשתתפים לרביעיות ובקשו מהם לבחור טקסט שמעורר בהם תחושה כלשהי – כעס/פליאה/התנגדות/שמחה/הזדהות וכד'.
- בקבוצות הקטנות, חלקו למשתתפים את השאלות המצורפות והזמינו אותם ללמוד ולנתח את הטקסט.
הערה: כל קבוצה יכולה לבחור ציטוט או טקסט הייחודי לה.

< שאלות מנחות לדיון ברביעיות (15 דק')

קראו את הציטוט/טקסט שלפניכם פעמיים.

1. כיצד אתם מבינים את הציטוט/טקסט שלפניכם? מה נקודות הממשק לתשעה באב?
2. מהם שני הקטבים (או רגשות ומצבים הופכיים) המתוארים בקטע? מהם האתגרים העשויים להופיע בעקבות החיבור ביניהם?
3. שתפו בדוגמה מהזמן שלכם בישראל הממחישה או מתקשרת להבנתכם לציטוט/הטקסט.

< ששת הקטעים (1/6)

**“Всякий, кто скорбит об Иерусалиме,
получает награду и видит радость его.”**

(בבלי, תענית 3)

“כל המתאבל על ירושלים

זוכה ורואה בשמוזתה”

(בבלי, תענית 7, ע"ב)

"Тора и свидетельство,
и сосуд жадности
Во время моего выхода из Египта
Веселье и радость, и чудо горя
и вздохов
При возвращении в Иерусалим"

(רבבי Авраам ибн Эзра, из: «Огонь горит в моем сердце»)

"תורה ותעודה, וכלי החמדה
בצאתי ממצרים
ששון ושמחה, ונס יגון ואנחה
בשובי לירושלים"

(ר' אברהם אבן עזרא, מתוך: "אש תוקד בקרבי")

“Если я забуду тебя, Иерусалим, пусть
отсохнет десница моя. Да прилипнет
язык мой к небу моему, если не
буду помнить тебя, если не вознесу
Иерусалим на вершину веселья моего...”

(Тегилим 137)

”אם אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי.
תִּדְבֶק לְשׁוֹנֵי לְזֹכֵי אֵם לֹא אֶזְכְּרִי, אֵם לֹא
אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחֹתַי”

(תהילים קלז, ה'ו')

“Иду против ветра, тротуар качается
Я доверяю дождю,
что он продолжит падать
Пусть ночь продлится,
не бойся любовь моя,
Перед рассветом всегда темнее всего”

(Шалом Ханох, «Идти против ветра»)

“הולך נגד הרוח, המדרכה מתנדנדת
אני סומך על הגשם שימשיך לרדת
שיימשך הלילה, אהובתי אל פחד,
תמיד הכי חשוך לפני עלות השחר”

(שלום חנוך, מתוך: “הולך נגד הרוח”)

"Эй, тише, теперь все в
порядке
Даже душевателя вот-вот
отпустят
Это не ад и уж точно не рай
Это мир, который нам дан, и
другого мира нет.

Эй, тише, как будто ты

безупречена
Как будто воздух защищает
тебя
Словно беды уже
превращаются в красоту
Как будто роза расцветает
из грязи"

(Рахель Шапира, из: «Эй, Тише»)

היי שקטה כאילו אין בכך דופי
כאילו האוויר נותן לך הגנה
כאילו הצרות כבר מתגבשות ליופי
כאילו מעפר פורחת שושנה."

(רחל שפירא, מתוך: "היי שקטה")

"היי שקטה, עכשיו הכל בסדר
אפילו המחנק עומד להשתחרר
זה לא הגיהנום ובטח לא גן עדן
זה העולם שיש ואין עולם אחר.

“Каждому человеку нужен
Египет
Каждому человеку нужно
иметь
свой Египет
И стать в нем Моисеем
С сильной рукой
или скрежетая зубами

Каждому человеку нужен
ужас и великая тьма.
И утешение, и уверенность,
и спасение,
Что бы он смог поднять
глаза к небу.
Каждый человек нуждается в
одной молитве,
Пусть будет рутина у него
на губах.
Человеку нужно время от
времени нагибаться -
Каждому человеку нужно
плечо.

Каждому человеку нужно

иметь свой Египет,
Выкупить себя из него, из
дома рабов
Выйти посреди ночи в
пустыню страха,
Шагнуть прямо в воду,
Чтобы увидеть, как она
раскрывается перед ним в
стороны.

Каждому человеку нужно
плечо,
Чтобы нести (на нем) кости
Иосифа.
Каждому человеку нужно
выпрямиться

Каждый человек должен
иметь
свой Египет.
И Иерусалим,
И один долгий путь
Запомнить его навсегда
В подошвах ног”

(Амнон Рибак)

"כָּל אָדָם צָרִיךְ שְׁתַּהַיְיָ לּוֹ
אֵיזוֹ מְצָרִים,
לְהִיּוֹת מֹשֶׁה עֲצֻמוֹ מִתּוֹכָהּ
בְּיַד חֲזָקָה,
אוּ בַחֲרִיקַת שָׁנִים.

כָּל אָדָם צָרִיךְ אִמָּה וַחֲשֻׁכָה
גְּדוּלָה,
וְנַחֲמָה, וְהַבְּטָחָה, וְהַצְלָה,
שֶׁיִּדְעֶה לְשֵׂאת עֵינָיו אֶל הַשָּׁמַיִם.
כָּל אָדָם צָרִיךְ תְּפִלָּה
אֶחָת,

שְׁתַּהַיְיָ שְׁגוּרָה אֲצִלוֹ עַל הַשְּׁפָתִים.
אָדָם צָרִיךְ פֶּעַם אֶחָת לְהִתְכַּוֵּף -
כָּל אָדָם צָרִיךְ כְּתָף.

כָּל אָדָם צָרִיךְ שְׁתַּהַיְיָ לּוֹ
אֵיזוֹ מְצָרִים,
לְגַאֵל עֲצֻמוֹ מִמְּנָה מִבֵּית עֲבָדִים,
לְצֵאת בַּחֲצֵי הַלַּיִל אֶל מִדְּבַר

הַפְּחָדִים,
לְצַעֵד הַיָּשָׁר אֶל תּוֹךְ הַמַּיִם,
לְרֹאוֹתָם נִפְתָּחִים מִפְּנֵי לְצַדִּיקִים.
כָּל אָדָם צָרִיךְ כְּתָף,
לְשֵׂאת עָלֶיהָ אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף,
כָּל אָדָם צָרִיךְ לְהִזְדַּקֵּף.
כָּל אָדָם צָרִיךְ שְׁתַּהַיְיָ לּוֹ
אֵיזוֹ מְצָרִים.
וִירוֹשָׁלַיִם,
וּמִסַּע אַרוֹךְ אֶחָד,
לְזַכֵּר אוֹתוֹ לְעַד
בְּכַפּוֹת הָרְגָלִים"

(אמנון ריבק)

< חזרה לדין במליאה (20 דק')

- הזמינו כל קבוצה להקריא את הקטע שבחרו ולשתף בשאלה שאתגרה אותם או שהם ניהלו סביבה דיון מעמיק.
- קראו יחד עם המשתתפים את הקטע הבא ולאחר מכן ענו יחד על השאלות המצורפות (הקטע נכתב במקור על הפיוט "אש תוקד בקרבי" אך רלוונטי לכל הטקסטים שהמשתתפים למדו בחלק הקודם של הפעילות).

"אפשר כמובן ללמוד מ"אש תוקד בקרבי", שחיינו כיהודים (ואולי בכלל כבני אדם) הם חיים של או-או, או גאולה או גלות, או שחור או לבן, שני צדדים הפוכים של מטבע. אבל אני מציעה לקרוא אותו בדיוק הפוך, ולראות בסימון הקצוות כמצביע דווקא על המנעד הרחב שבין גאולה ובין חורבן, מנעד המביא אותנו להכיר בכך שהמצב הוא תמיד בגוני אפור. יהיה מי שיחשוב שהאפור הזה מעודד אפרוריות של אדישות וסבילות, אולם לדעתי הוא דווקא מחייב לפעולה, להכרה בכך שכל מעשה שלנו יכול לקרב את הטוב ולזכירה שתמיד אורבת סכנה שניפול לצד השני... **רוב ימיו של עם ישראל לא היו ימים של שלוה שאננה אבל גם לא של השמדה ואסון. בתוך המרחב הזה אנחנו מתפקדים, ובתוך המרחב הזה כל מעשה נושא עמו משמעות רבה. העם היהודי הוא עם של מעבר, של מעברים. אנו חיים בין לבין, בין העבר ההיסטורי שלא אחת היה כואב ובין התקוות לעתיד, בין זרות ותחושת בית, בין תחושת אובדן ובין נחת רוח.**" (דליה מרקס, מתוך: בזמן – מסעות בלוח השנה היהודי-ישראלי)

"Конечно мы можем узнать из текста «Огонь горит в моем сердце», что наша жизнь как евреев (и, возможно, как человеческих существ в целом) представляет собой жизнь либо искупления, либо изгнания, либо черного или белого, две противоположные стороны медали. Но я предлагаю читать его с точностью наоборот, и в противоположных крайностях видеть скорее указание на широкий диапазон между искуплением и разрушением, диапазон, который заставляет нас признать, что реальность всегда окрашена в оттенки серого. Будут те, кто думает, что эта серость поощряет серость безразличия и терпимости, но, по моему мнению, на самом деле это требует действий, чтобы признать, что каждое наше действие может приблизить добро, и помнить, что всегда есть опасность, что мы упадем на другую сторону... **Большинство дней народа Израиля были не дни благодушного мира, но и не разрушения и бедствия. В этом пространстве мы функционируем, и в этом пространстве каждое действие несет в себе великий смысл. Еврейский народ – это народ перехода, народ переходов. Мы живем между, некогда болезненным историческим прошлым и надеждами на будущее, между чуждостью и ощущением дома, между чувством утраты и довольством.**" (Далия Маркс, из: «Время – путешествия по еврейско-израильскому календарю»)

< שאלות מנחות לדיון במליאה

1. מהי הפרשנות האלטרנטיבית שהכותבת מבקשת להציע? מדוע לדעתכם היא רואה בה צורך?
2. האם אתם מסכימים עם הפרשנות הזו? מדוע?
3. **"בתוך המרחב הזה אנחנו מתפקדים, ובתוך המרחב הזה כל מעשה נושא עמו משמעות רבה. העם היהודי הוא עם של מעבר, של מעברים. אנו חיים בין לבין, בין העבר ההיסטורי שלא אחת היה כואב ובין התקוות לעתיד, בין זרות ותחושת בית, בין תחושת אובדן ובין נחת רוח."**
הציטוט הנ"ל מביא לידי ביטוי את אלמנט המורכבות, את עצם קיום הפער בין השאיפות והחלומות לבין המציאות המורכבת.
- להבנתכם, כיצד הקטע הנ"ל מתקשר לתשעה באב?
- מהם הפערים בין שאיפות למציאות או "הבין לבין" כפי שמכנה אותם הכותבת, שלדעתכם הכי צריכים להעסיק אותנו כיום כעם יהודי?
- כיצד נוכל להתחיל ולצמצם את הפערים האלו בין הרצוי למצוי?
- חזרו אל המשפט איתו פתחנו את הפעילות "אין שלם מלב שבור", האם פרשנותכם למשפט השתנתה? באיזה אופן?

חלק מסכם (20 דק')

- ציוד נדרש: רמקול, עיתונים, מגזינים, תמונות, צבעים, דבק, מספריים, כלי כתיבה ושלושה בריסטולים לבנים גדולים.
- חלקו את הקבוצה לשלוש קבוצות קטנות - אחת תתמקד ברובד האישי, השנייה ברובד הקהילתי והשלישית ברובד הלאומי.
 - הנחו את המשתתפים לייצר קולאז' משותף דרכו יוכלו להציג את החזון שלהם לאופן בו הם היו מעצבים את מועד תשעה באב בשנת 2022 (תוך התמקדות ברובד אותו קיבלו - אישי/קהילתי/לאומי).
 - לסיום, כל קבוצה תחשוף את הקולאז' שלה במליאה ויספרו בקצרה על הרעיון והביצוע.
 - **הערה למנחה הפעילות** - אפשרו למשתתפים ליצור כיד הדמיון ועודדו אותם לקחת את זה למקום שלהם. מומלץ לשים מוזיקה שקטה מתאימה בזמן היצירה. בסיום מומלץ לחבר את שלושת הבריסטולים ולעשות תמונה קבוצתית עם הקולאז', אליה נוכל לחזור אם נרצה בשלב אחר של השנה.

